

III

(Drugi akti)

EVROPSKI GOSPODARSKI PROSTOR

ODLOČBA NADZORNEGA ORGANA EFTE št. 280/21/COL

z dne 13. decembra 2021

o spremembi procesnih in materialnih pravil na področju državne pomoči z uvedbo novih smernic o merilih za analizo združljivosti državne pomoči z notranjim trgov, da se spodbudi izvajanje pomembnih projektov skupnega evropskega interesa [2022/1170]

Nadzorni organ Efte je – OB UPOŠTEVANJU:

Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru (v nadaljnjem besedilu: Sporazum EGP) ter zlasti členov 61 do 63 in Protokola 26,

Sporazuma med državami Efte o ustanovitvi nadzornega organa in sodišča (v nadaljnjem besedilu: Sporazum o nadzornem organu in sodišču) ter zlasti člena 24 in člena 5(2)(b),

OB UPOŠTEVANJU NASLEDNJEGA:

V skladu s členom 24 Sporazuma o nadzornem organu in sodišču Nadzorni organ Efte uveljavlja določbe Sporazuma EGP v zvezi z državno pomočjo.

Nadzorni organ Efte v skladu s členom 5(2)(b) Sporazuma o nadzornem organu in sodišču izda obvestila ali smernice o zadevah, ki jih obravnava Sporazum EGP, če to izrecno določa navedeni sporazum ali Sporazum o nadzornem organu in sodišču ali če Nadzorni organ Efte meni, da je to potrebno.

Evropska komisija je 25. novembra 2021 sprejela revidirano sporočilo o merilih za analizo združljivosti državne pomoči z notranjim trgov, da se spodbudi izvajanje pomembnih projektov skupnega evropskega interesa (v nadaljnjem besedilu: Smernice) ⁽¹⁾.

Smernice so relevantne tudi za Evropski gospodarski prostor (EGP).

V skladu s ciljem homogenosti iz člena 1 Sporazuma EGP je treba po celotnem EGP zagotoviti enotno uporabo pravil EGP o državni pomoči.

V skladu z odstavkom II oddelka Splošno v Prilogi XV k Sporazumu EGP mora Nadzorni organ Efte po posvetovanju z Evropsko komisijo sprejeti akte, ki ustrezajo tistim, ki jih je sprejela Evropska komisija.

Smernice se lahko sklicujejo na nekatere instrumente politike Evropske unije in na nekatere pravne akte Evropske unije, ki niso bili vključeni v Sporazum EGP. Za zagotovitev enotne uporabe določb o državni pomoči in enakih pogojev konkurence v celotnem EGP bo Nadzorni organ Efte pri ocenjevanju združljivosti pomoči z delovanjem Sporazuma EGP na splošno uporabljal enake referenčne točke kot Evropska komisija,

⁽¹⁾ C(2021) 8481 final, (UL C 528, 30.12.2021, str. 10).

PO POSVETOVANJU z Evropsko komisijo,

PO POSVETOVANJU z državami Efte –

SPREJEL NASLEDNJO ODLOČBO:

Člen 1

(1) Materialna pravila na področju državne pomoči se spremenijo z uvedbo novih smernic o merilih za analizo združljivosti državne pomoči z notranjim trgovom, da se spodbudi izvajanje pomembnih projektov skupnega evropskega interesa. Smernice so priložene tej odločbi in so njen sestavni del.

(2) Smernice bodo nadomestile obstoječe smernice za analizo združljivosti državne pomoči za spodbujanje izvajanja pomembnih projektov skupnega evropskega interesa z delovanjem Sporazuma EGP ⁽²⁾ z učinkom od 1. januarja 2022.

Člen 2

Nadzorni organ Efte bo uporabljal Smernice z naslednjimi prilagoditvami, kjer je to ustrezno, kar med drugim vključuje naslednje:

- (a) Če obstaja sklic na „državo(-e) članico(-e)“, Nadzorni organ Efte to razume kot sklic na „državo(-e) Efte“ ⁽³⁾ ali, kjer je primerno, „državo(-e) EGP“.
- (b) Če obstaja sklic na „Evropsko komisijo“, Nadzorni organ Efte to razume kot sklic na „Nadzorni organ Efte“.
- (c) Če obstaja sklic na „Pogodbo“ ali „PDEU“, Nadzorni organ Efte to razume kot sklic na „Sporazum EGP“.
- (d) Če obstaja sklic na člen 107 PDEU ali dele navedenega člena, Nadzorni organ Efte to razume kot sklic na člen 61 Sporazuma EGP in ustrezne dele navedenega člena.
- (e) Če obstaja sklic na člen 108 PDEU ali dele navedenega člena, Nadzorni organ Efte to razume kot sklic na člen 1 dela 1 Protokola 3 k Sporazumu o nadzornem organu in sodišču in ustrezne dele navedenega člena.
- (f) Če obstaja sklic na besedilo „(ne)združljiv z notranjim trgovom“, Nadzorni organ Efte to razume kot „(ne)združljiv z delovanjem Sporazuma EGP“.
- (g) Če obstaja sklic na besedilo „znotraj (ali zunaj) Unije“, Nadzorni organ Efte to razume kot „znotraj (ali zunaj) EGP“.
- (h) Če obstaja sklic na „trgovino znotraj Unije“, Nadzorni organ Efte to razume kot sklic na „trgovino znotraj EGP“.
- (i) Če Smernice določajo, da se bodo uporabljale za „vse sektorje gospodarske dejavnosti“, jih Nadzorni organ Efte uporablja za „vse sektorje gospodarske dejavnosti ali dele sektorjev gospodarske dejavnosti, ki spadajo na področje uporabe Sporazuma EGP“.
- (j) Če obstaja sklic na obvestila ali smernice Komisije, Nadzorni organ Efte to razume kot sklic na ustrezne smernice Nadzornega organa Efte.

⁽²⁾ Odločba Nadzornega organa Efte št. 84/16/COL z dne 27. aprila 2016 o stoprvi spremembi procesnih in materialnih pravil na področju državne pomoči z uvedbo novih smernic za analizo združljivosti državne pomoči za spodbujanje izvajanja pomembnih projektov skupnega evropskega interesa z delovanjem Sporazuma EGP [2017/267], UL L 39, 16.2.2017, str. 49, in Dopolnilo EGP št. 11, 16.2.2017, str. 1.

⁽³⁾ Izraz „države Efte“ se uporablja za Islandijo, Lihtenštajn in Norveško.

V Bruslju, 13. decembra 2021

Za Nadzorni organ Efte

Bente ANGELL-HANSEN
predsednica
odgovorna članica kolegija

Högni S. KRISTJÁNSSON
član kolegija

Stefan BARRIGA
član kolegija

Melpo-Menie JOSÉPHIDÈS
sopodpisana kot direktorica
za pravne in izvršilne zadeve

SPOROČILO KOMISIJE**Merila za analizo združljivosti pomoči z notranjim trgom, da se spodbudi izvajanje pomembnih projektov skupnega evropskega interesa****1. UVOD**

1. To sporočilo vsebuje navodila za oceno v skladu s pravili Unije o državni pomoči za javno financiranje pomembnih projektov skupnega evropskega interesa.
2. Pomembni projekti skupnega evropskega interesa lahko predstavljajo zelo pomemben prispevek h gospodarski rasti, delovnim mestom, konkurenčnosti in odpornosti industrije in gospodarstva v Uniji ter okrepijo njeno odprto strateško avtonomijo, tako da omogočijo izvajanje prodornih inovacijskih in infrastrukturnih projektov v okviru čezmejnega sodelovanja in s pozitivnimi učinki prelivanja na notranji trg in družbo kot celoto.
3. Ti projekti omogočajo združevanje splošnega in strokovnega znanja, finančnih sredstev ter gospodarskih udeležencev po celi Uniji, da se obravnavajo velike tržne nepopolnosti ali sistemske pomanjkljivosti oziroma družbeni izzivi, ki jih sicer ne bi bilo mogoče obravnavati. Namenjeni so združevanju javnega in zasebnega sektorja za izvedbo projektov velikega obsega, ki Uniji in njenim državljanom znatno koristijo.
4. Pomembni projekti skupnega evropskega interesa lahko podprejo vse politike in ukrepe, ki si prizadevajo doseči skupne evropske cilje, zlasti evropski zeleni dogovor ⁽¹⁾, digitalno strategijo ⁽²⁾, digitalno desetletje ⁽³⁾, novo industrijsko strategijo za Evropo ⁽⁴⁾ in njeno posodobitev ⁽⁵⁾, evropsko strategijo za podatke ⁽⁶⁾ in Next Generation EU ⁽⁷⁾. Pomembni projekti skupnega evropskega interesa lahko prispevajo tudi k trajnostnemu okrevanju po resnih gospodarskih motnjah, na primer motnjah, ki jih je povzročila pandemija COVID-19, ter podpirajo prizadevanja za krepitev socialne in ekonomske odpornosti Unije.
5. Ob upoštevanju posodobljene nove industrijske strategije in strategije za mala in srednja podjetja (MSP) ⁽⁸⁾ je pomembno, da lahko MSP in zagonska podjetja sodelujejo v pomembnih projektih skupnega evropskega interesa in imajo od njih koristi. Komisija bo pri oceni upoštevala vse okoliščine, ki kažejo na to, da je manj verjetno, da bo priglašena pomoč neupravičeno izkrivljala konkurenco, na primer zaradi njenega zneska.

⁽¹⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Evropski zeleni dogovor, COM(2019) 640 final z dne 11. decembra 2019.

⁽²⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Oblikovanje digitalne prihodnosti Evrope, COM(2020) 67 final z dne 19. februarja 2020.

⁽³⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Digitalni kompas do leta 2030: evropska pot v digitalno desetletje, COM(2021) 118 final, z dne 9. marca 2021.

⁽⁴⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Nova industrijska strategija za Evropo, COM(2020) 102 final z dne 10. marca 2020.

⁽⁵⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Posodobitev nove industrijske strategije iz leta 2020: močnejši notni trg za okrevanje Evrope, COM(2021) 350 final z dne 5. maja 2021.

⁽⁶⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Evropska strategija za podatke, COM(2020) 66 final z dne 19. februarja 2020.

⁽⁷⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Čas za Evropo: obnova in priprava za naslednjo generacijo, COM(2020) 456 final z dne 27. maja 2020.

⁽⁸⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Strategija za MSP za trajnostno in digitalno Evropo, COM(2020) 103 final z dne 10. marca 2020.

6. Uvajanje pomembnih projektov skupnega evropskega interesa pogosto zahteva pomembno udeležbo javnih organov, kadar koli trg drugače ne bi financiral takih projektov. To sporočilo določa pravila, ki se uporabljajo, kadar javno financiranje takih projektov pomeni državno pomoč, da se državna pomoč za pomembne projekte skupnega evropskega interesa šteje za združljivo z notranjim trgovom. Cilj pravil je zlasti zagotoviti, da taka pomoč ne bo neupravičeno negativno vplivala na trgovinske pogoje med državami članicami, ter omejiti učinke take pomoči na trgovino in konkurenco na najmanjše potrebne.
7. Člen 107(3), točka (b), Pogodbe o delovanju Evropske unije določa, da se pomoč za pospeševanje izvedbe pomembnega projekta skupnega evropskega interesa lahko šteje za združljivo z notranjim trgovom. Zato to sporočilo določa smernice glede meril, ki jih bo Komisija uporabljala za ocenjevanje državne pomoči, namenjene za spodbujanje izvajanja pomembnih projektov skupnega evropskega interesa. Najprej opredeljuje njihovo področje uporabe in nato določa seznam meril, ki jih bo Komisija uporabila pri ocenjevanju narave in pomena teh projektov za uporabo člena 107(3), točka (b), Pogodbe. Nato pojasnjuje, kako bo Komisija ocenila združljivost javnega financiranja pomembnih projektov skupnega evropskega interesa s pravili o državni pomoči.
8. To sporočilo ne izključuje možnosti, da je pomoč za pospeševanje izvedbe pomembnih projektov skupnega evropskega interesa lahko združljiva z notranjim trgovom tudi na podlagi drugih določb Pogodbe, zlasti člena 107(3), točka (c), Pogodbe. Vendar ni nujno, da navedene določbe Pogodbe v celoti zajemajo ustreznost, posebnosti in značilnosti pomembnih projektov skupnega evropskega interesa. Ti projekti morda zahtevajo posebno upravičenost, združljivost in postopkovna pravila, kakor so navedeni v tem sporočilu.

2. PODROČJE UPORABE

9. Komisija bo načela, določena v tem sporočilu, uporabila za pomembne projekte skupnega evropskega interesa v vseh sektorjih gospodarske dejavnosti.
10. Ta načela se ne uporabljajo za:
 - (a) ukrepe pomoči za podjetja v težavah, kot so opredeljeni v smernicah za reševanje in prestrukturiranje ⁽⁹⁾ ali drugih smernicah, razen za podjetja, ki 31. decembra 2019 niso bila v težavah, vendar so postala podjetja v težavah na 1. januar 2020 ali po njem dokler se uporablja začasni okvir ⁽¹⁰⁾;
 - (b) ukrepe pomoči za podjetja, ki so naslovnik neporavnane naloge za izterjavo na podlagi predhodnega sklepa Komisije, v katerem je pomoč razglasila za nezakonito in nezdružljivo z notranjim trgovom;
 - (c) ukrepe pomoči, ki sami po sebi, zaradi povezanih pogojev ali zaradi načina financiranja pomenijo neizogibno kršitev prava Unije ⁽¹¹⁾, zlasti:
 - (i) ukrepe pomoči, v skladu s katerimi je dodelitev pomoči pogojena z obveznostjo upravičenca, da ima sedež v zadevni državi članici ali da ima tam večino poslovnih enot,
 - (ii) ukrepe pomoči, v skladu s katerimi je dodelitev pomoči pogojena z obveznostjo, da upravičenec uporabi doma proizvedeno blago ali storitve,
 - (iii) ukrepe pomoči, ki upravičencu omejujejo možnost, da uporabi pridobljene rezultate raziskav, razvoja in inovacij v drugih državah članicah.

⁽⁹⁾ Smernice o državni pomoči za reševanje in prestrukturiranje nefinančnih podjetij v težavah (UL C 249, 31.7.2014, str. 1). Kot je obrazloženo v odstavku 23 navedenih smernic, se glede na to, da je ogrožen obstoj podjetja v težavah, to podjetje toliko časa ne more šteti kot ustrezn instrument za pospeševanje drugih ciljev javne politike, dokler ni zagotovljena njegova sposobnost preživetja.

⁽¹⁰⁾ Sporočilo Komisije – Začasni okvir za ukrepe državne pomoči v podporo gospodarstvu ob izbruhu COVID-19, UL C 91I, 20.3.2020, str. 1. in njegove spremembe.

⁽¹¹⁾ Glej na primer zadevo C-156/98, Nemčija proti Komisiji [2000], ECLI:EU:C:2000:467, točka 78, in zadevo C-333/07, Régie Networks proti Rhone Alpes Bourgogne [2008], ECLI:EU:C:2008:764, točke 94 do 116.

3. MERILA ZA UPRAVIČENOST

11. Komisija bo pri ugotavljanju, ali projekt spada na področje uporabe člena 107(3), točka (b), Pogodbe, uporabila merila iz oddelkov 3.1, 3.2 in 3.3 tega sporočila.

3.1 Opredelitev projekta

12. Predlog pomoči mora zadevati en sam projekt, ki je jasno opredeljen glede ciljev kot tudi pogojev njegovega izvajanja, vključno z udeleženci in financiranjem ⁽¹²⁾.
13. Komisija lahko prav tako šteje za upravičen „integrirani projekt“, tj. skupino posameznih projektov, vključenih v skupno strukturo, načrt ali program, ki ima isti cilj in temelji na usklajenem sistemskem pristopu. Posamezni deli integriranega projekta se lahko nanašajo na ločene ravni dobavne verige, vendar se morajo dopolnjevati in prispevati dodano vrednost za doseg evropskega cilja ⁽¹³⁾.

3.2 Skupni evropski interes

3.2.1 Splošna kumulativna merila

14. Projekt mora v veliki meri konkretno, jasno in prepoznavno prispevati k ciljem in strategijam Unije, ter mora imeti znaten vpliv na trajnostno rast, na primer s tem, da je ključnega pomena za med drugim evropski zeleni dogovor, digitalno strategijo, digitalno desetletje in evropsko strategijo za podatke, novo industrijsko strategijo za Evropo in njeno posodobitev, Next Generation EU, evropsko zdravstveno unijo ⁽¹⁴⁾, novi evropski raziskovalni prostor za raziskave in inovacije ⁽¹⁵⁾, novi akcijski načrt za krožno gospodarstvo ⁽¹⁶⁾ ali cilj Unije, da do leta 2050 postane podnebno nevtralna.
15. Projekt mora dokazati, da je zasnovan za premagovanje pomembnih tržnih ali sistemskih pomanjkljivosti, ki brez državne pomoči onemogočajo njegovo izvajanje v enakem obsegu ali na enak način, ali za reševanje družbenih izzivov, ki sicer ne bi bili ustrezno obravnavani ali odpravljeni.
16. Če narava projekta ne upravičuje manjšega števila držav članic ⁽¹⁷⁾, mora projekt običajno vključevati vsaj štiri države članice, njegove koristi pa ne smejo biti omejene na države članice, ki jih financirajo, temveč na večji del Unije. Koristi projekta morajo biti jasno opredeljene na konkreten in prepoznaven način ⁽¹⁸⁾.

⁽¹²⁾ Če v primeru raziskav in razvoja dveh ali več projektov ni mogoče jasno ločiti enega od drugega, zlasti kadar nimajo neodvisne verjetnosti tehnološkega uspeha, se morajo šteti za en sam projekt.

⁽¹³⁾ V nadaljnjem besedilu se posamezni projekt in integrirani projekt imenujeta „projekt“.

⁽¹⁴⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Oblikovanje evropske zdravstvene unije: krepitev odpornosti EU na čezmejne grožnje za zdravje, COM(2020) 724 final z dne 11. novembra 2020.

⁽¹⁵⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Novi ERP za raziskave in inovacije, COM(2020) 628 final z dne 30. septembra 2020.

⁽¹⁶⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Novi akcijski načrt za krožno gospodarstvo: Za čistejšo in konkurenčnejšo Evropo, COM(2020) 98 final z dne 11. marca 2020.

⁽¹⁷⁾ Majhno število držav članic, vendar ne manj kot dve državi, je v ustrezno utemeljenih okoliščinah, lahko izjemoma upravičeno, če na primer projekt zadeva medsebojno povezane raziskovalne infrastrukture in projekte TEN-T, ki so v osnovi meddržavnega pomena, ker so del fizično povezanega čezmejnega omrežja ali so bistveni za izboljšanje upravljanja čezmejnega prometa ali interoperabilnosti; ali pa se projekt financira iz sredstev EU, v zvezi s katerimi pravne določbe o sodelovanju držav članic zahtevajo manjše število sodelujočih držav članic. V vseh primerih morajo biti projekti zasnovani na pregleden način v skladu s točko 17.

⁽¹⁸⁾ Zgolj dejstvo, da projekt izvajajo podjetja v različnih državah, ali da raziskovalno infrastrukturo pozneje uporabljajo podjetja s sedežem v različnih državah članicah, ne zadostuje za izpolnjevanje pogojev za pomemben projekt skupnega evropskega interesa. Sodišče je podprlo politiko Komisije, da se ugotovi, ali je projekt mogoče opredeliti kot projekt, ki je v skupnem evropskem interesu v smislu člena 107(3), točka (b), če je del transnacionalnega evropskega programa, ki ga skupaj podpira več vlad držav članic ali ki izhaja iz usklajenega delovanja več držav članic v boju proti skupni grožnji. Združeni zadevi C-62/87 in 72/87, Exécutif régional wallon in SA Glaverbel proti Komisiji, Recueil 1988, ECLI:EU:C:1988:132, točka 22.

17. Vsem državam članicam je treba dati resnično priložnost za sodelovanje v nastajajočem projektu. Države članice priglasiteljice morajo dokazati, da so bile vse države članice obveščene o morebitni pripravi projekta, na primer prek stikov, zavezništev, srečanj ali dogodkov za navezovanje stikov, ki vključujejo tudi MSP in zagonska podjetja, ter da so imele priložnost za sodelovanje.
18. Koristi projekta ne smejo biti omejene na zadevna podjetja ali zadevno gospodarsko panogo, temveč morajo imeti širši pomen in uporabo za gospodarstvo ali družbo v Uniji s pozitivnimi učinki prelivanja (s sistemskimi učinki na več ravneh vrednostne verige, na neposredno povezane trge, alternativno uporabo v drugih sektorjih ali prehod na drug način prevoza), ki so jasno opredeljeni na konkreten in prepoznaven način.
19. Projekt mora zajemati znatno sofinanciranje upravičenca ⁽¹⁹⁾.
20. Države članice morajo predložiti dokaze o tem, ali je projekt skladen z načelom, da se ne škoduje bistveno, v smislu člena 17 Uredbe (EU) 2020/852 ali drugimi primerljivimi metodologijami ⁽²⁰⁾. Pri splošnem uravnoteženju pozitivnih učinkov pomoči z njenimi negativnimi učinki na konkurenco in trgovino bo Komisija v svoji oceni skladnost s tem načelom obravnavala kot pomemben dejavnik. Na splošno ni verjetno, da bi imele naložbe, ki bistveno škodujejo okoljskim ciljem v smislu člena 17 Uredbe (EU) 2020/852, dovolj pozitivnih učinkov, da bi odtehtale njihove negativne učinke na konkurenco in trgovino. Pozitivni učinki projekta pri obravnavanju pomembnih tržnih ali sistemskih pomanjkljivosti ali družbenih izzivov, ki jih sicer ne bi bilo mogoče obravnavati, so v vseh primerih predmet individualizirane ocene.

3.2.2 Splošni pozitivni kazalniki

21. Poleg kumulativnih meril iz oddelka 3.2.1 bo Komisija sprejela ugodnejšega od navedenih elementov, ki jih predlagajo države članice:
 - (a) oblikovanje projekta vključuje Komisijo ali kateri koli pravni organ, ki ga je Komisija pooblastila, na primer Evropsko investicijsko banko in Evropski investicijski sklad;
 - (b) izbira projekta vključuje Komisijo ali katero koli pravno telo, ki ga je Komisija pooblastila, če navedeno telo v tej vlogi deluje kot izvedbena struktura;
 - (c) struktura upravljanja projekta vključuje Komisijo ali katero koli pravno telo, ki ga je Komisija pooblastila, ter sodelujoče države članice;
 - (d) projekt vključuje pomembno sodelovanje v smislu števila partnerjev, vključevanja organizacij iz različnih sektorjev ali sodelovanja podjetij različnih velikosti, zlasti sodelovanja med velikimi podjetji ter malimi in srednjimi podjetji, tudi zagonskimi podjetji, v različnih državah članicah, ter podpira razvoj najbolj prikrajšanih regij;
 - (e) projekt vključuje sovlaganje oziroma sofinanciranje iz sklada Unije ⁽²¹⁾, ki se upravlja neposredno, posredno oziroma deljeno;
 - (f) projekt vključuje znatni prispevek neodvisnih zasebnih vlagateljev ⁽²²⁾;
 - (g) projekt obravnava jasno opredeljeno in pomembno strateško odvisnost.

⁽¹⁹⁾ Komisija bo pri ocenjevanju obsega sofinanciranja, upoštevala posebnosti nekaterih sektorjev in MSP. V izjemnih in ustrezno utemeljenih okoliščinah lahko Komisija meni, da je pomoč upravičena tudi, če upravičenec ne zagotovi znatnega sofinanciranja.

⁽²⁰⁾ Uredba (EU) 2020/852 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2020 o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb (UL L 198, 22.6.2020, str. 13). Za ukrepe, ki so enaki ukrepom v okviru načrtov za okrevanje in odpornost, kot jih je odobril Svet, se šteje, da je njihova skladnost z načelom, da se ne škoduje bistveno, izpolnjena, saj je bilo to že preverjeno.

⁽²¹⁾ Finančna sredstva Unije, ki jih centralno upravljajo institucije, agencije, skupna podjetja ali drugi organi EU, ki niso pod neposrednim ali posrednim nadzorom držav članic, ne pomenijo državne pomoči. Državna pomoč se lahko kumulira s financiranjem iz sklada Unije, če je izpolnjen pogoj iz točke 35.

⁽²²⁾ Prispevek opredmetenih in neopredmetenih sredstev ter zemljišč je treba evidentirati po tržni ceni.

3.2.3 Posebna merila

22. Projekti za raziskave, razvoj in inovacije morajo imeti pomemben inovativen značaj ali pomembno dodano vrednost v smislu raziskav, razvoja in inovacij glede na najsodobnejšo tehnologijo v zadevnem sektorju ⁽²³⁾.
23. Projekti, ki vključujejo prvo industrijsko uvajanje, morajo omogočiti razvoj novega proizvoda ali storitve z velikim deležem raziskav in inovativnosti ali uvajanjem temeljnega inovativnega proizvodnega postopka. Redne posodobitve brez inovativnega vidika obstoječih zmogljivosti ter razvoj novih različic obstoječih proizvodov se ne štejejo za prvo industrijsko uvajanje.
24. V tem sporočilu prvo industrijsko uvajanje pomeni izboljšanje pilotnih objektov, predstavitvenih obratov ali prototipne opreme in objektov, ki zajemajo faze po pilotni liniji, vključno s fazo testiranja, ter povečanje serijske proizvodnje, izključene pa so masovna proizvodnja in komercialne dejavnosti ⁽²⁴⁾. Konec prvega industrijskega uvajanja se določi ob upoštevanju, med drugim, ustreznih kazalnikov uspešnosti, povezanih z raziskavami, razvojem in inovacijami, ki kažejo na zmožnost začetka masovne proizvodnje. Prvo industrijsko uvajanje se lahko financira z državno pomočjo, če to izhaja iz dejavnosti na področju raziskav, razvoja in inovacij in vsebuje velik del raziskav, razvoja in inovacij, ki tvori neločljiv in potreben element za uspešno izvedbo projekta. Ni nujno, da subjekt, ki je opravil dejavnosti na področju raziskav, razvoja in inovacij, izvede tudi prvo industrijsko uvajanje, če je navedeni subjekt pridobil pravice za uporabo rezultatov od prejšnje dejavnosti na področju raziskav, razvoja in inovacij ter sta dejavnost na področju raziskav, razvoja in inovacij in prvo industrijsko uvajanje opisana v projektu.
25. Infrastrukturni projekti v okoljskem, energetske, prometnem, zdravstvenem ali digitalnem sektorju, ki niso zajeti v točkah 22 in 23, morajo biti zelo pomembni za okoljske, podnebne, energetske (vključno z zanesljivo oskrbo z energijo), prometne, zdravstvene, industrijske ali digitalne strategije Unije ali znatno prispevati k notranjemu trgu, med drugim tudi k navedenim specifičnim sektorjem, ter jih je mogoče podpreti za določeno obdobje, dokler po gradnji ne postanejo v celoti delujoči.

3.3 Pomen projekta

26. Projekt mora biti pomemben bodisi po obsegu bodisi po kakovosti, da izpolnjuje pogoje za pomemben projekt skupnega evropskega interesa. Biti bi moral izredno pomemben po velikosti ali obsegu ali pomeniti zelo visoko stopnjo tehnološkega ali finančnega tveganja, ali obojega. Za določitev pomembnosti projekta bo Komisija upoštevala merila iz oddelka 3.2.

4. MERILA ZDRUŽLJIVOSTI

27. Pri ocenjevanju združljivosti pomoči za spodbujanje izvedbe pomembnega projekta skupnega evropskega interesa na podlagi člena 107(3), točka (b), Pogodbe z notranjim trgom bo Komisija upoštevala merila ⁽²⁵⁾ iz oddelkov 4.1, 4.2 in 4.3 tega sporočila.
28. Komisija bo v smislu oddelka 4.2 opravila test tehtanja, da oceni, ali pričakovani pozitivni učinki pomoči odtehtajo morebitne negativne učinke.

⁽²³⁾ To lahko, po potrebi vključuje postopno doseganje najsodobnejše tehnologije, če sodelujoči projekt vsebuje jasne in verodostojne cilje ter je v njem opisano, kako bo tako tehnologijo dosegel.

⁽²⁴⁾ Omejena prodaja, kadar je potrebna v specifičnem sektorju, povezana s fazo testiranja, vključno z vzorcem, povratnimi informacijami ali prodajo s certifikatom, je izključena iz pojma „komercialne dejavnosti“.

⁽²⁵⁾ Po mnenju Sodišča ima Komisija diskrecijsko pravico v zvezi z oceno združljivosti pomembnega projekta skupnega evropskega interesa. Združeni zadevi C-62/87 in 72/87, *Exécutive régional wallon in SA Glaverbel proti Komisiji*, Recueil 1988, ECLI:EU: C:1988:132, točka 21.

29. Ob upoštevanju narave projekta lahko Komisija meni, da se lahko predpostavlja obstoj tržne nepopolnosti ali druge pomembne sistemske pomanjkljivosti ter prispevek k skupnemu evropskemu interesu, kadar projekt izpolnjuje merila za upravičenost iz oddelka 3.

4.1 Nujnost in sorazmernost pomoči

30. Pomoč ne sme kriti stroškov projekta, ki bi jih podjetje imelo v vsakem primeru, in ne sme nadomestiti običajnega poslovnega tveganja gospodarske dejavnosti. Brez pomoči realizacija projekta ne bi bila mogoča, ali bi bila izvedljiva v manjši velikosti ali obsegu, z ožjim področjem uporabe, ali ne dovolj hitro, ali na drugačen način, ki bi močno omejil pričakovane koristi ⁽²⁶⁾. Pomoč se bo štela za sorazmerno samo, če ne bi bilo mogoče doseči istega rezultata z manj pomoči.
31. Države članice morajo Komisiji predložiti zadostne informacije o projektu, ki prejema pomoč, ter celovit opis hipotetičnega scenarija, ki ustreza razmeram brez dodelitve pomoči s strani katere koli države članice ⁽²⁷⁾. Hipotetični scenarij lahko pomeni odsotnost alternativnega projekta, kadar dokazi kažejo, da bo tak hipotetični scenarij najbolj verjeten, ali alternativni projekt, ki ga upravičenci upoštevajo v svojem notranjem odločanju, ter se lahko nanaša na alternativni projekt, ki se v celoti ali delno izvaja zunaj Unije. Da se dokaže verodostojnost hipotetičnega scenarija, ki ga predstavijo upravičenci, se države članice priglasiateljice pozovejo, naj predložijo ustrezne interne dokumente upravičencev, kot so predstavitve upravnega odbora, analize, poročila in študije ⁽²⁸⁾.
32. Če ni alternativnega projekta, bo Komisija preverila, ali znesek pomoči presega najnižji potreben znesek, da bi bil projekt, ki prejema pomoč, dovolj donosen, na primer z omogočanjem doseganja notranje stopnje donosa, ki ustreza merilu uspešnosti ali minimalni stopnji donosa v specifičnem sektorju ali podjetju. V ta namen se lahko uporabljajo tudi običajni donosi, ki jih zahtevajo upravičenci v drugih podobnih naložbenih projektih, njihovi stroški kapitala kot celota ali donosi, ki so običajni za zadevni gospodarski sektor. Vse ustrezne pričakovane stroške in koristi je treba upoštevati skozi celotno obdobje projekta.
33. Najvišja stopnja dovoljene pomoči se bo določila glede na ugotovljeno likvidnostno vrzel v zvezi z upravičenimi stroški. Če to upravičuje analiza likvidnostne vrzeli, lahko intenzivnost pomoči pokrije vse upravičene stroške. Likvidnostna vrzel se nanaša na razliko med pozitivnimi in negativnimi denarnimi tokovi v času trajanja naložbe, ki se diskontirajo na sedanjo vrednost na podlagi ustreznega diskontnega faktorja, to pa odraža stopnjo donosa, ki jo upravičenec potrebuje za izvedbo projekta, zlasti glede na tveganja projekta. Upravičeni stroški so določeni v Prilogi ⁽²⁹⁾.
34. Kadar bo prikazano, na primer z internimi dokumenti družbe, da upravičenec do pomoči jasno izbira med izvajanjem projekta, ki prejema pomoč, ali alternativnim projektom brez pomoči, bo Komisija primerjala pričakovane neto sedanje vrednosti naložbe v projekt, ki prejema pomoč, in hipotetični projekt, pri čemer bo upoštevala verjetnost različnih poslovnih scenarijev.

⁽²⁶⁾ Vloga za pomoč mora biti vložena pred začetkom del, to pa pomeni bodisi začetek gradbenih del v okviru naložbe bodisi prvo trdno zavezo za naročilo opreme ali drugo zavezo, zaradi katere naložbe ni več mogoče preklicati, če slednja nastopi pred začetkom gradbenih del. Nakup zemljišča in pripravljalna dela, kot je pridobivanje dovoljenj in izvajanje predhodnih študij izvedljivosti, se ne štejejo za začetek del.

⁽²⁷⁾ Za projekte s strani MSP hipotetični scenarij lahko pomeni odsotnost alternativnega projekta iz točke 32.

⁽²⁸⁾ Kadar so zagotovljene informacije uvrščene med poslovne skrivnosti, jih je treba obravnavati v skladu s členom 30 Uredbe Sveta (EU) 2015/1589 z dne 13. julija 2015 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 108 Pogodbe o delovanju Evropske unije (UL L 248, 24.9.2015, str. 9).

⁽²⁹⁾ V primeru integriranega projekta je treba navesti vse podrobnosti o upravičenih stroških za vsak projekt posebej.

35. Državna pomoč za spodbujanje izvajanja pomembnih projektov skupnega evropskega interesa se lahko kumulira s sredstvi Unije ali drugo državno pomočjo, če skupni znesek javnega financiranja, dodeljenega v zvezi z istimi upravičenimi stroški, ne presega najugodnejše stopnje financiranja, določene v veljavnih pravilih prava Unije.
36. Kot dodatni zaščitni ukrep za zagotovitev, da državna pomoč ostane sorazmerna in omejena na potrebno, lahko Komisija od države članice priglasiateljice zahteva, da uvede mehanizem za vračilo sredstev ⁽³⁰⁾. Mehanizem za vračilo sredstev bi moral zagotoviti uravnoteženo porazdelitev dodatnih dobičkov, kadar je projekt donosnejši od napovedanega v priglasielni analizi likvidnostne vrzeli, in bi se moral uporabljati le za tiste naložbe, ki na podlagi naknadnih rezultatov denarnega toka in izplačil državne pomoči dosežejo stopnjo donosa, ki presega stroške kapitala upravičencev. Vsak tak mehanizem za vračilo sredstev bi moral biti jasno opredeljen vnaprej, da se upravičencem zagotovi finančna predvidljivost v trenutku odločanja o sodelovanju v projektu. Tak mehanizem bi bilo treba oblikovati tako, da se ohranijo močne spodbude, s katerimi bodo upravičenci lahko čim bolj povečali svojo uspešnost naložb in projektov.
37. Komisija bo v svoji analizi upoštevala naslednje elemente:
- (a) opredelitev predvidene spremembe: država članica mora jasno opredeliti spremembo ravnanja, ki naj bi bila posledica državne pomoči, tj. ali se bo začel nov projekt ali pa se bo povečala velikost, obseg, hitrost ali čezmejna razsežnost projekta. Sprememba ravnanja mora biti ugotovljena s primerjavo pričakovanega izida in ravni načrtovane dejavnosti s pomočjo in brez nje. Razlika med obema primeroma kaže učinek ukrepa pomoči in njen spodbujevalni učinek;
- (b) raven donosnosti: kadar projekt sam po sebi ne bi bil dovolj donosen, da bi ga izvedlo zasebno podjetje, vendar bi pomenil pomembne koristi za družbo, je bolj verjetno, da ima pomoč spodbujevalni učinek.
38. Da se odpravijo dejanska ali morebitna neposredna ali posredna izkrivljanja mednarodne trgovine, lahko Komisija upošteva dejstvo, da so konkurenti zunaj Unije v zadnjih treh letih za podobne projekte posredno ali neposredno prejeli oziroma bodo prejeli pomoč z enako intenzivnostjo. Kadar je verjetno, da bo izkrivljanje mednarodne trgovine nastopilo po več kot treh letih glede na posebno naravo zadevnega sektorja, se lahko referenčno obdobje ustrezno podaljša. Če je le mogoče, bodo zadevne države članice Komisiji posredovale zadostne informacije, da ji omogočijo oceno razmer, zlasti glede potrebe po upoštevanju konkurenčne prednosti, ki jo uživa konkurent iz tretje države. Če Komisija nima dokazov v zvezi z dodeljeno ali predlagano pomočjo, lahko utemelji svojo odločitev tudi s posrednimi dokazi. Komisija lahko sprejme tudi ustrezne ukrepe za odpravo izkrivljanja konkurence, ki izhaja iz subvencij, prejetih zunaj Unije.
39. Pri zbiranju dokazov lahko Komisija uporabi svoja preiskovalna pooblastila ⁽³¹⁾.
40. Instrument pomoči mora biti izbran glede na tržne nepopolnosti ali druge pomembne sistemske pomanjkljivosti, ki jih želi odpraviti. Če je na primer glavna težava pomanjkanje dostopa do financiranja, bi morale države članice običajno uporabiti pomoč v obliki likvidnostne podpore, kot je posojilo ali jamstvo ⁽³²⁾. Kadar je treba podjetju zagotoviti tudi določeno stopnjo delitve tveganja, bi običajno morale biti vračljivo predplačilo najprimernejši instrument pomoči. Vračljivi instrumenti pomoči bodo na splošno upoštevani kot pozitivni kazalnik.
41. Izbor upravičencev s konkurenčnim, preglednim in nediskriminatornim postopkom se bo štel kot pozitivni kazalnik.

⁽³⁰⁾ Za projekte s strani MSP ni treba izvajati nobenega mehanizma za vračilo sredstev, razen v izjemnih okoliščinah, zlasti ob upoštevanju zneskov pomoči, priglasieljenih za take projekte.

⁽³¹⁾ Glej člen 25 Uredbe Sveta (EU) 2015/1589 z dne 13. julija 2015 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 108 Pogodbe o delovanju Evropske unije (UL L 248, 24.9.2015, str. 9).

⁽³²⁾ Pomoč v obliki jamstev mora biti časovno omejena, za pomoči v obliki posojil pa je treba uporabiti obdobja odplačila.

4.2 Preprečevanje neupravičenega izkrivljanja konkurence in test tehtanja

42. Države članice morajo predložiti dokaze, da predlagani ukrep pomoči pomeni ustrezen instrument politike za uresničevanje cilja projekta. Ukrep pomoči se ne bo štel za primernega, če se z drugimi manj izkrivljajočimi instrumenti politike ali drugimi manj izkrivljajočimi vrstami instrumentov pomoči lahko doseže isti rezultati.
43. Da je pomoč združljiva, morajo biti negativni učinki ukrepa pomoči v smislu izkrivljanja konkurence in vpliva na trgovino med državami članicami omejeni, odtehtati pa jih morajo pozitivni učinki v smislu prispevka k cilju skupnega interesa.
44. Pri oceni negativnih učinkov ukrepa pomoči bo Komisija svojo analizo osredotočila na predvidljivi učinek, ki ga lahko ima pomoč na konkurenco med podjetji na zadevnih proizvodnih trgih, vključno z neposredno povezanimi trgi, ter na tveganje presežne zmogljivosti.
45. Komisija bo ocenila tveganje omejevanja dostopa na trg in prevladujočega položaja. Projekti, ki vključujejo gradnjo infrastrukture ⁽³³⁾, morajo biti skladni z načeli odprtega in nediskriminatornega dostopa do infrastrukture ter nediskriminatornega določanja cen in delovanja omrežja, vključno s tistimi, ki jih določa pravo Unije ⁽³⁴⁾.
46. Komisija bo ocenila morebitne negativne učinke na trgovino, vključno s tveganjem, da bodo države članice tekmovalе za subvencije, kar se lahko pojavi zlasti v zvezi z izbiro lokacije.
47. Komisija bo v svoji oceni morebitnih negativnih učinkov na trgovino proučila, ali je pomoč pogojena s selitvijo proizvodne dejavnosti ali katere koli druge dejavnosti upravičenca iz druge pogodbenice Sporazuma EGP na ozemlje države članice, ki dodeli pomoč. Tak pogoj bi bil škodljiv za notranji trg, ne glede na število izgubljenih delovnih mest, ki so dejansko nastala v prvotni poslovni enoti upravičenca v EGP, in ga verjetno ne bo izravnal noben pozitiven učinek.

4.3 Preglednost

48. Države članice morajo zagotoviti, da se naslednje informacije objavijo na spletišču Komisije za preglednost dodeljevanja pomoči ali na izčrpnem spletišču o državni pomoči na nacionalni ali regionalni ravni:
 - (a) celotno besedilo sklepa o dodelitvi individualne pomoči in njegovih izvedbenih določb, ali povezavo do teh besedil;
 - (b) identiteto pristojnih organov za dodelitev pomoči;
 - (c) ime in identifikator vsakega upravičenca, razen poslovnih skrivnosti in drugih zaupnih informacij v ustrezno utemeljenih primerih in na podlagi soglasja Komisije v skladu s sporočilom Komisije o poklicni skrivnosti v sklepih o državni pomoči ⁽³⁵⁾;
 - (d) instrument pomoči ⁽³⁶⁾, element pomoči in, če se razlikuje, nominalni znesek pomoči, izražen kot celotni znesek v nacionalni valuti, dodeljen vsakemu upravičencu;
 - (e) datum dodelitve in datum objave;
 - (f) vrsto upravičenca (MSP/veliko podjetje/zagonsko podjetje);
 - (g) regijo, kjer se nahaja upravičenec, na ravni NUTS II ali nižji;

⁽³³⁾ V izogib dvomom se pilotske linije ne štejejo za infrastrukturo.

⁽³⁴⁾ Kadar projekt vključuje energetska infrastrukturo, zanj veljajo tarife in dostopne ureditve ter zahteve glede ločitve dejavnosti, kadar to zahteva zakonodaja notranjega trga.

⁽³⁵⁾ C(2003) 4582 (UL C 297, 9.12.2003, str. 6).

⁽³⁶⁾ Nepovratna sredstva / subvencionirane obrestne mere, posojilo / vračljiva predplačila / povratna sredstva, jamstvo, davčna ugodnost ali davčna oprostitve, tvegano financiranje, drugo. Če je pomoč dodeljena prek več instrumentov pomoči, se mora znesek pomoči navesti za posamezen instrument.

- (h) glavni gospodarski sektor, v katerem deluje upravičenec (na ravni skupine NACE);
- (i) cilj pomoči.

49. Zahteva po objavi informacij velja za individualne pomoči, ki presegajo 100 000 EUR. Te informacije je treba objaviti po sprejetju sklepa o dodelitvi pomoči, jih hraniti najmanj 10 let in jih brez omejitev dati na voljo splošni javnosti ⁽³⁷⁾.

5. PRIGLASITEV, POROČANJE IN UPORABA

5.1 Obveznost priglasitve

50. V skladu s členom 108(3) Pogodbe morajo države članice Komisiji priglasiti vse načrte za dodelitev ali spremembo državne pomoči, vključno s pomočjo za pomembne projekte skupnega evropskega interesa.
51. Države članice, ki sodelujejo v istem pomembnem projektu skupnega evropskega interesa, so pozvane, naj Komisiji, kadar je to mogoče, predložijo skupno uradno obvestilo, vključno s skupnim besedilom, ki opisuje pomembni projekt skupnega evropskega interesa in dokazuje njegovo upravičenost.

5.2 Naknadna ocena in poročanje

52. O izvajanju projekta je treba redno poročati. Kadar je to primerno, Komisija lahko zaprosi za izvedbo naknadne ocene.

5.3 Uporaba

53. Komisija bo načela, določena v tem sporočilu, uporabljala od 1. januarja 2022.
54. Ta načela bo uporabljala za vse priglašene projekte pomoči, glede katerih bo morala odločiti na 1. januar 2022 ali po njem, tudi če so bili projekti priglašeni pred tem datumom.
55. V skladu z obvestilom Komisije o določitvi pravil, ki se uporabljajo za oceno nezakonite državne pomoči ⁽³⁸⁾, bo Komisija v primeru nepriglašene pomoči uporabila načela iz tega sporočila, če je bila pomoč dodeljena na 1. januar 2022 ali po njem, v vseh drugih primerih pa pravila, veljavna v času, ko je bila pomoč dodeljena.

⁽³⁷⁾ Informacije je treba objaviti najpozneje šest mesecev po datumu dodelitve pomoči. V primeru nezakonite pomoči morajo države članice te informacije objaviti naknadno, in sicer v šestih mesecih od datuma sklepa Komisije. Informacije morajo biti na voljo v formatu, ki omogoča iskanje, izpis in enostavno spletno objavo podatkov, na primer v formatu CSV ali XML.

⁽³⁸⁾ Obvestilo Komisije o določitvi veljavnih pravil za ocenjevanje nezakonite državne pomoči (UL C 119, 22.5.2002, str. 22).

PRILOGA

UPRAVIČENI STROŠKI

- a) Študije izvedljivosti, vključno s pripravljalnimi tehničnimi študijami, ter stroški pridobitve dovoljenj, ki so potrebni za izvedbo projekta.
 - b) Stroški instrumentov in opreme (vključno z objekti in prevoznimi sredstvi) v obsegu in za obdobje uporabe v projektu. Če se ti instrumenti in oprema skozi celotno življenjsko dobo ne uporabljajo samo za projekt, se štejejo za upravičene samo stroški amortizacije, izračunani na podlagi dobre računovodske prakse, ki ustrezajo trajanju projekta.
 - c) Stroški pridobitve (ali gradnje) objektov, infrastrukture in zemljišč za potrebe projekta in za obdobje uporabe v projektu. Kadar se ti stroški določijo glede na vrednost komercialnega prenosa ali dejansko povzročene stroške kapitala in ne glede na amortizacijske stroške, bi bilo treba preostalo vrednost zemljišča, objektov ali infrastrukture predhodno ali naknadno odšteti od likvidnostne vrzeli.
 - d) Stroški drugih materialov, potrebščin in podobnih proizvodov, potrebnih za projekt.
 - e) Stroški pridobivanja, potrjevanja in obrambe patentov ter druga neopredmetena sredstva. Stroški pogodbenih raziskav, znanja in patentov, ki so bili kupljeni ali je bilo zanje pridobljeno licenčno dovoljenje od zunanjih virov po običajnih tržnih pogojih, ter stroški svetovalnih in drugih enakovrednih storitev, uporabljenih izključno za projekt.
 - f) Stroški delovne sile in upravni stroški (vključno z režijskimi stroški), ki so jih neposredno povzročile dejavnosti na področju raziskav, razvoja in inovacij, vključno s stroški dejavnosti raziskav, razvoja in inovacij, ki so povezani s prvim industrijskim uvajanjem, ali v primeru infrastrukturnega projekta stroški, ki so nastali med gradnjo infrastrukture.
 - g) V primeru pomoči za projekt prvega industrijskega uvajanja stroški kapitala in poslovanja za potrebe projekta in za obdobje uporabe v projektu, če industrijsko uvajanje izhaja iz dejavnosti na področju raziskav, razvoja in inovacij in vsebuje velik del raziskav, razvoja in inovacij, ki tvori neločljiv in potreben element uspešne izvedbe projekta. Stroški poslovanja morajo biti povezani s tem delom projekta.
 - h) Sprejemljivi so lahko tudi drugi stroški, če so upravičeni in kadar so neločljivo povezani z izvedbo projekta, razen stroškov poslovanja, ki jih točka (g) ne pokriva.
-